

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Ennustepoikkeamaraportti 2018

Valtiovarainministeriön julkaisu – 17/2018

Talousnäkömät

Valtiovarainministeriön julkaisu 17/2018

Ennustepoikkeamaraportti, 2018

Valtiovarainministeriö

ISBN: 978-952-251-950-4

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtiovarainministeriö	Toukokuu 2018	
Tekijät	Kansantalousosasto		
Julkaisun nimi	Ennustepoikkeamaraportti		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisu 17/2018		
Teema	Talousnäkymät		
ISBN PDF	978-952-251-950-4	ISSN PDF	1797-9714
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-950-4		
Sivumäärä	36	Kieli	Suomi
Asiasanat	ennuste, talousnäkymät		
Tiivistelmä	<p>Tässä raportissa tarkastellaan valtiovarainministeriön syksyn 2016 ennusteen poikkeamaa toteutuneesta kehityksestä vuodelle 2017. Vuoden 2017 budjetin pohjana olleessa ennusteessa vuoden 2017 BKT:n kasvuksi ennustettiin 0,9 % kun toteutunut kasvu oli maaliskuun 2018 tietojen perusteella 2,6 %.</p> <p>Syksyllä 2016 viennin ennustettiin kasvavan 3 % v. 2017, kun toteutunut viennin kasvu kiihtyi kuitenkin 7,8 prosenttiin. Syksyn 2016 ennusteessa Suomen vientiosuuksien menetyksen ennustettiin jatkuvan ennustejaksolla. Vientiosuuksia ei kuitenkaan enää menetetty v. 2017. Yksityisen kulutuksen määrän ennakoitiin lisääntyvän v. 2017 vain 0,7 %, mutta ennakkotietojen mukaan se kuitenkin kasvoi 1,8 % säästämisessä tapahtuneet muutoksen seurauksena. Yksityisten investointien ennustettiin kasvavan 3,3 % v. 2017, kun toteutunut kasvu oli 6,3 %. Työllisten määrän ennustettiin kasvavan 0,3 % vuonna 2017, kun toteutunut kasvu oli 1,0 %. Jos toteutunut 2,6 % BKT:n kasvu v. 2017 olisi kyetty ennustamaan oikein syksyllä 2016, olisi myös työllisyyden ennustettu kasvavan nopeammin ja työttömyysasteen laskevan enemmän.</p> <p>Julkisyhteisöjen velkasuhteeksi ennakoitiin 65,8 prosenttia. Toteutunut velkasuhde osoittautui 4,4 prosenttiyksikköä pienemmäksi, 61,4 prosentiksi. Merkittävin yksittäinen tekijä ennustepoikkeaman taustalla oli makrotalouden ennustettua parempi kehitys.</p>		
Kustantaja	Valtiovarainministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Finansministeriet	Maj 2018	
Författare	Ekonomiska avdelningen		
Publikationens titel	Ennustepoikkeamaraportti, 2018		
Publikationsseriens namn och nummer	Finansministeriets publikationer 17/2018		
Tema	Ekonomiska utsikter		
ISBN PDF	978-952-251-950-4	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-950-4		
Sidantal	36	Språk	Finska
Nyckelord			
Referat	<p>I denna rapport granskas avvikelsen av finansministeriets prognos hösten 2016 från den faktiska utvecklingen 2017. Enligt den prognos som var grunden för budgeten för 2017 skulle bruttonationalprodukten 2017 växa med 0,9 procent, men enligt uppgifter från mars 2018 var den faktiska tillväxten 2,6 procent.</p> <p>Hösten 2016 förutspåddes exporten växa med 3 procent 2017, men den faktiska tillväxten av exporten accelererade till 7,8 procent. I prognosen hösten 2016 förutspåddes det att Finland skulle fortsätta att förlora exportandelar under prognosperioden. År 2017 förlorades dock inga exportandelar längre. Det förutspåddes också att beloppet för den privata konsumtionen ökar med endast 0,7 procent 2017, men enligt preliminära uppgifter växte den med 1,8 procent till följd av den ändring som skedde inom sparandet. Det förutspåddes dessutom att investeringarna växer med 3,3 procent 2017, men den faktiska tillväxten blev 6,3 procent. Det förutspåddes också att antalet sysselsatta växer med 0,3 procent 2017, men den faktiska tillväxten blev 1,0 procent. Om bruttonationalproduktens faktiska tillväxt på 2,6 procent 2017 hade kunnat förutspås rätt hösten 2016, hade också sysselsättningen förutspåtts växa snabbare och arbetslöshetsgraden sjunka mer.</p> <p>Det förutspåddes att de offentliga samfundens skuldförhållande blir 65,8 procent. Det faktiska skuldförhållandet blev 4,4 procentenheter mindre, dvs. 61,4 procent. Den betydelsefullaste enskilda faktorn bakom prognosavvikelsen var att makroekonomin utvecklades bättre än vad som hade förutspåtts.</p>		
Förläggare	Finansministeriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Finance		May 2018
Authors	Economics Department		
Title of publication	Ennustepoikkeamaraportti		
Series and publication number	Ministry of Finance publications 17/2018		
Subject	Economic Prospects		
ISBN PDF	978-952-251-950-4	ISSN (PDF)	1797-9714
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-950-4		
Pages	36	Language	Finnish
Keywords			
Abstract	<p>This report examines the accuracy of the Ministry of Finance's forecast for 2017, produced in autumn 2016, when compared with the actual outcome for the year. In the forecast, which was used as a basis for the 2017 Budget, GDP growth was expected to be 0.9%, whereas the March 2018 data shows that the actual GDP growth was 2.6%.</p> <p>In autumn 2016, exports were forecast to grow by 3% in 2017, whereas export growth actually climbed to 7.8%. In the autumn 2016 forecast, it was expected that Finland's loss of export market shares would continue during the forecast period. However, no such losses in export market share occurred in 2017. Private consumption was forecast to rise in 2017 by only 0.7%, but preliminary figures suggest that it nevertheless grew by 1.8% as a consequence of a change in the savings environment. A growth of 3.3% in private investment was forecast for 2017, while the actual growth amounted to 6.3%. Employment was expected to grow by 0.3% in 2017, whereas the actual growth for the year was 1.0%. If the actual 2017 GDP growth of 2.6% would have been accurately forecast in autumn 2016, employment growth would also have been forecast to grow more quickly and the unemployment rate to fall by a greater amount.</p> <p>The public-debt-to-GDP ratio was forecast to be 65.8%. The actual ratio proved to be 4.4 percentage points below this, at 61.4%. The most significant individual factor behind the deviation from the forecast figures was the better than expected improvement in the macroeconomic environment.</p>		
Publisher	Ministry of Finance		
Distributed by/ Publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

Tiivistelmä	9
Johdanto	11
1 Valtiovarainministeriön ennusteiden osuvuudesta	13
2 Vuotta 2017 koskeneiden ennusteiden osuvuudesta	16
3 Kansainvälisen talouden ennustepoikkeama	18
4 Ulkomaankaupan ennustepoikkeama	19
5 Yksityisen kulutuksen ennustepoikkeama	21
6 Investointien ennustepoikkeama	22
7 Tuotannon ennustepoikkeama	24
8 Työllisyyden ennustepoikkeama	26
9 Inflaation ennustepoikkeama	28
10 Julkisen talouden ennustepoikkeama	29
11 Tilastojen tarkentumisesta	33
12 Lisätietoja	35

Tiivistelmä

Tässä raportissa tarkastellaan valtiovarainministeriön syksyn 2016 ennusteen poikkeamaa toteutuneesta kehityksestä vuodelle 2017. Vuoden 2017 budjetin pohjana olleessa ennusteessa vuoden 2017 BKT:n kasvuksi ennustettiin 0,9 % kun toteutunut kasvu oli maaliskuun 2018 tietojen perusteella 2,6 %.

Tarkastelu kattaa ennusteen keskeisimmät muuttujat kuten mm. taloudelliseen aktiviteettiin vaikuttavat kysyntäerät, julkisen talouden, työllisyyden, työttömyyden ja inflaation. Tilastokeskus julkaisi maaliskuussa 2018 ensimmäisen alustavan arvion kansantalouden tilinpidon tiedoista vuodelta 2017. Nämä luvut tulevat kuitenkin vielä tarkentumaan, jolla on itsessään merkittävä vaikutus ennusteiden osuvuuteen.

Syksyllä 2016 viennin ennustettiin kasvavan 1,0 prosenttia kuluvana vuonna ja kiihtyvän vuonna 2017 kolmen prosentin kasvuun. Vuoden 2017 toteutunut viennin kasvu kiihtyi kuitenkin 7,8 prosenttiin. Viennin kasvun taustalla v. 2016 nähtiin hintakilpailukykyyn kohentuminen ja Suomen tärkeimpien vientimaiden kohtuullinen talouskasvu. Syksyn 2016 ennusteessa Suomen vientiosuuksien menetyksen ennustettiin yhä jatkuvan ennustejaksolla. Vientiosuuksia ei kuitenkaan enää menetetty v. 2017 ennakoitua nopeammin kasvaneen viennin ansiosta. Lisäksi euroalueen talouskasvu osoittautui ennustettua paremmaksi – nopeimman kasvun aika ei ollutkaan vielä takanapäin.

Maailmankaupan toteutunut kasvu vuonna 2017 oli poikkeuksellisen vahvaa, 4,7 prosenttia ennustetun 3,2 prosentin sijaan. Myös Suomen vientimarkkinoiden kasvu oli selkeästi ennakoitua parempaa, sillä vientimarkkinoiden toteutunut kasvu oli 3,9 prosenttia.

Vuoden 2017 talousarvioesityksen pohjana olevassa ennusteessa yksityisen kulutuksen määrän ennakoitiin lisääntyvän 0,7 % ja kotitalouksien reaalityulojen kasvun jäävän 0,7 prosenttiin. Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan yksityinen kulutus kasvoi kuitenkin viime vuonna 1,8 %. Kotitalouksien reaalityulot nousivat enemmän kuin ennakoitiin, sillä inflaatiokehitys jäi edelleen poikkeuksellisen hitaaksi.

Tarkasteltaessa vuoden 2017 ennustepoikkeamaa keskeistä on Suomen talouskasvun nopea vauhdittuminen, jonka taustalla oli myös ennusteita parempi kansainvälinen kehitys. Talouden kasvu olikin lopulta paljon nopeampaa kuin vielä kesällä 2016 arvioitiin. Rakennusinvestointien arvioitiin osuvasti olevan voimakkaita v. 2017. Toisaalta investoinnit koneisiin, laitteisiin ja kuljetusvälineisiin arvioitiin huomattavasti alakanttiin. Vuoden 2017 investointiennusteen virhe oli 3 prosenttiyksikköä. Syksyn 2016 ennusteessa arvioitiin, että investoinnit kasvat v. 2017 yhteensä 3,3 % kun toteutunut kasvu oli 6,3 %. Rakentamisen ennuste 4,1 % osui huomattavan paljon lähemmäs toteutunutta 5,1 %.

Syksyllä 2016 ennustettiin työllisten määrän kasvavan 0,3 % vuonna 2017. Toteutunut työllisyyden kasvu oli 1,0 %. Työttömyysasteeksi ennustettiin tuolloin 8,8 %. Toteutunut työttömyysaste vuonna 2017 oli 8,6 %. Työttömyysasteen ennusteessa on 0,2 prosenttiyksikön ennustepoikkeama toteutuneeseen nähden. Ennustepoikkeaman syynä on ennustettua selvästi nopeampi talouskasvu. Jos toteutunut 2,6 % BKT:n kasvu v. 2017 olisi kyetty ennustamaan oikein syksyllä 2016, olisi myös työllisyyden ennustettu kasvavan nopeammin ja työttömyysasteen laskevan enemmän.

Inflaatioennuste vuodelle 2017 oli syksyn 2016 ennusteessa 1,1 %. Toteutunut inflaatioluku kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna oli 0,7 %. Ennustepoikkeamaan vaikuttivat useat tekijät. Suurin yksittäinen ennustepoikkeamaan vaikuttava tekijä oli raakaöljyn maailmanmarkkinahinta, joka oli etenkin vuoden 2017 alussa selvästi odotettua kalliimpi. Todellinen inflaatio jäi kuitenkin ennustettua alhaisemmaksi, sillä elintarvikkeiden, tavaroiden ja palvelujen hintakehitys oli odotettua hitaampaa.

Valtion rahoitusasema v. 2017 oli ennakkotietojen mukaan 1,1 prosenttiyksikköä vahvempi kuin syksyllä 2016 ennakoitiin. Julkisyhteisöjen velkasuhteeksi ennakoitiin 65,8 prosenttia. Toteutunut velkasuhde osoittautui 4,4 prosenttiyksikköä pienemmäksi, 61,4 prosentiksi. Merkittävin yksittäinen tekijä ennustepoikkeaman taustalla oli makrotalouden ennustettua parempi kehitys.

Johdanto

Kokonaistaloudellisia ennusteita laaditaan talouspoliittisen päätöksenteon tueksi. Kokonaistaloudellisen ennusteen tulee perustua mahdollisimman laajaan ja edustavaan joukkoon informaatiota. Ennusteprosessin tulee olla läpinäkyvä ja toistettavissa. Toistettavuuden ja läpinäkyvyyden kannalta on yleensä välttämätöntä, että ennusteen laadinnassa käytetään apuna malli- ja/tai laskentakehikkoa. Oleellista on myös se, että ennustaminen ei rajoitu pelkästään reaalityalouden suureisiin, vaan olennaisen osan kokonaistaloudellista ennustetta muodostavat julkinen talous ja kansainvälinen talous. Nämä kaikki ovat toisistaan riippuvaisia.

Valtiovarainministeriön ennusteiden osuvuutta on viime vuosien aikana tutkittu useasti. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan tilaamassa tutkimuksessa (Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2009) tutkittiin erityisesti valtion talousarvioiden verotuloennusteiden osuvuutta. Tutkimuksessa tarkasteltiin ajanjaksoa 1998–2007 ja siinä todetaan, että ministeriön ennusteet kestävät vertailun muihin kotimaisiin ennustelaitoksiin. Tarkastelussa havaittiin lievää varovaisuusperiaatetta valtion tuloennusteiden laadinnassa. Ennusteissa ei voitu todentaa systemaattista virhettä tilastollisin kriteerein ja erikseen korostettiin sitä, että ennustetyö on ollut riippumatonta.

Professori Markku Lanteen (Ennustajien tappiofunktiot ja BKT-ennusteiden rationaalisuus, Kansantaloudellinen aikakauskirja 4/2009) selvityksen mukaan VM:n BKT-ennuste on ollut muihin tutkimukseen valittuihin ennustelaitoksiin verrattuna symmetrisin ja siten harhaisuutta ei näyttäisi esiintyvän.

Kansainvälisen valuuttarahaston selvityksessä (Finland: Fiscal transparency evaluation, IMF 2015) todetaan, että makrotaloudelliset ennusteet ovat olleet suhteellisen tarkkoja ja harhattomia, joskin julkisen talouden puolella tulo- ja menoennusteiden lievään alasuuntaiseen harhaisuuteen kiinnitettiin huomiota.

Valtiontalouden tarkastusviraston selvityksessä (Makroennusteiden luotettavuus, VTV/2016) todennetaan myös, että VM:n suhdanne-ennusteet ovat olleet harhattomia.

Tuonti- ja vientiennusteet ovat olleet hiukan alaspäin harhaisia, mutta osasyynä tähän on ollut tilastojen systemaattinen tarkentuminen. Julkisen talouden ennusteissa sekä menoja että tuloja on keskimäärin aliarvioitu. VM:n ennusteiden osumatarkkuus ei VTV:n selvityksen mukaan merkittävästi eroa muiden talousennustajien ennusteista. Selvityksessä todetaan myös, että VM:n ennusteprosessi on johdonmukainen, joskin ennusteen laadinnan dokumentointia tulisi parantaa.

Valtiontalouden tarkastusviraston finanssipolitiikan valvonnan raportissa (Finanssipolitiikan valvonnan arvio valtiovarainministeriön makroennusteiden luotettavuudesta, VTV 7/2018) todetaan, että valtion budjetin pohjana käytetyt VM:n suhdanne-ennusteet osoittautuivat vertailussa luotettavimmiksi. Raportin mukaan VM:n ennustevirheet eivät systemaattisesti toistuneet ja ennusteet olivat harhattomia. VTV:n mukaan VM:n BKT:n, työttömyysasteen ja inflaation ennusteissa ei havaittu sellaisia piirteitä (vinoumia), jotka julkisen talouden suunnitelmaa koskevan asetuksen mukaan edellyttäisivät toimenpiteitä asiantilan korjaamiseksi.

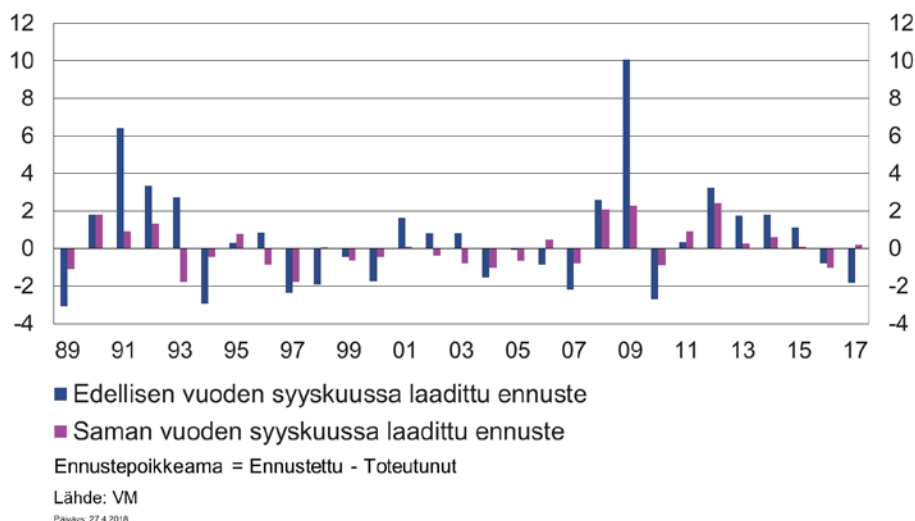
Valtiovarainministeriö on julkaissut selvitykset koskien syksyn 2014 kokonaistaloudellisen ennusteen poikkeamaa toteutuneesta kehityksestä vuodelle 2015 sekä syksyn 2015 kokonaistaloudellisen ennusteen poikkeamaa toteutuneesta kehityksestä vuodelle 2016. (Ennustepoikkeamaraportti, Valtiovarainministeriön julkaisuja – 19/2016 ja Ennustepoikkeamaraportti, Valtiovarainministeriön julkaisuja – 23/2017).

Tässä selvityksessä keskitytään erityisesti vuonna 2016 syksyllä laadittuun ennusteeseen vuodelle 2017. On syytä kuitenkin huomata, että tässä vaiheessa käytössä on vasta Tilastokeskuksen alustava arvio vuoden 2017 talouskehityksestä.

1 Valtiovarainministeriön ennusteiden osuvuudesta

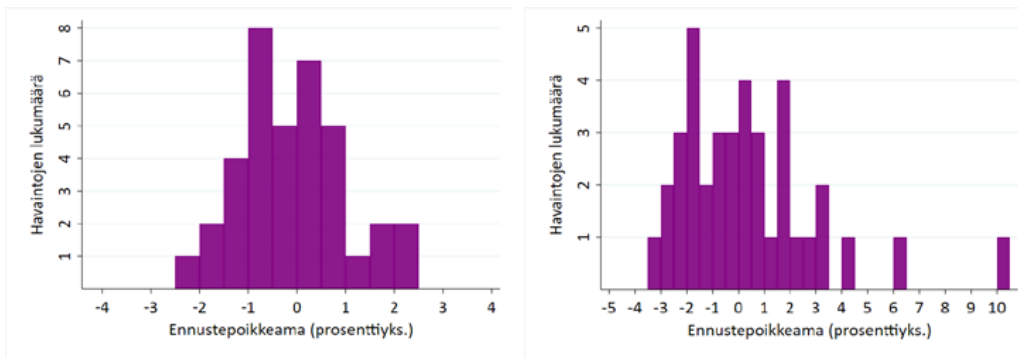
Valtiovarainministeriön ennusteiden pidemmän aikavälin osuvuutta on viime vuosien aikana tutkittu useasti ja ne on todettu harhattomiksi. Kuvassa 1 on tarkasteltu valtiovarainministeriön vuosina 1989–2017 syyskuussa julkistettujen suhdanne-ennusteiden osuvuutta bruttokansantuotteen kasvun osalta kuluvana (ennusteen laatimisvuosi) ja seuraavana vuonna (t+1). Kyseisiä ennusteita on käytetty valtion seuraavan vuoden talousarvion laadinnassa. Nollaa suuremmat arvot kertovat ennusteen yliarvioineen ja nollaa pienemmät taas ennusteen aliarvioineen toteutunutta kehitystä. BKT:n määrän kasvun osalta keskimääräinen ennustepoikkeama vuodelle t+1 ajanjaksolla 1989–2015 oli 0,5% -yksikköä eli talouskasvu ennakoitiin toteutunutta kehitystä vahvemerkiksi. Tyypillisesti ennusteen osuvuus heikkenee, mitä pidemmän aikavälin tarkastelusta on kyse. Ennustepoikkeaman keskiarvo kertoo ennusteeseen mahdollisesti sisältyvän harhan suunnasta ja suuruudesta. Tarkastelusta nähdään, että ennustepoikkeamat ovat olleet tavanomaista suurempia syvien taantumien ja laman aikana.

Kuva 1. BKT:n % -kasvun ennustepoikkeamat (syyskuussa julkaistut ennusteet 1989–2017)

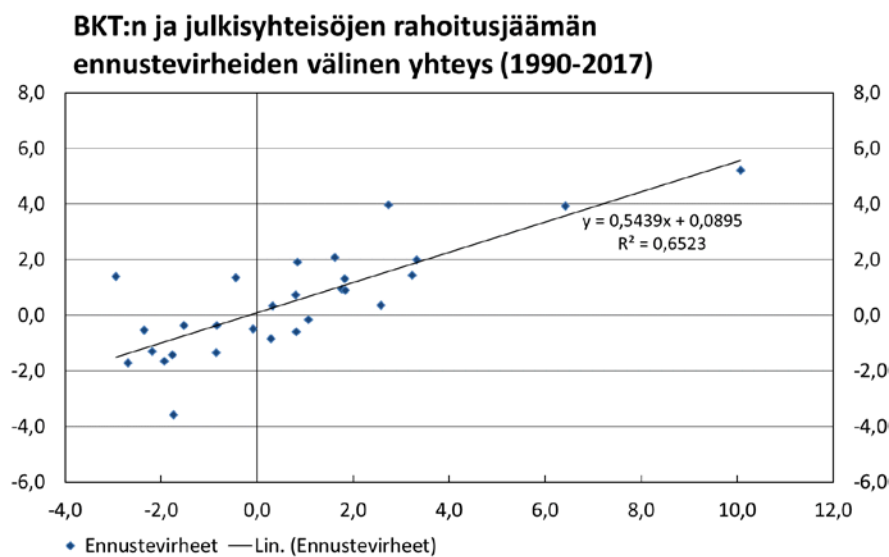

Syyskuussa julkaistujen ennusteiden ennustepoikkeamat voidaan esittää jakaumina. Kuvassa 2 vasemmalla puolella on kuluvan vuoden ennustepoikkeamien histogrammi ja oikealla puolella seuraavan vuoden ennusteiden ennustepoikkeamien histogrammi vuosille 1980 - 2017. Kuluvan vuoden ennusteiden keskiarvo on 0 prosenttiyksikköä ja seuraavan vuoden ennusteiden ennustepoikkeamien keskiarvo on 0,4 prosenttiyksikköä. Ennustepoikkeamat ovat hyvin symmetrisesti jakautuneita keskiarvon ympärillä ja niiden voi olettaa noudattavan normaalijakaumaa. Suurimpia ennustepoikkeamia on syntynyt käännepisteiden kohdalla, mikä näkyy histogrammissa yksittäisinä poikkeavina havaintoina.

Kuva 2. Syyskuun ennusteiden ennustepoikkeamat kuluvalle ja seuraavalle vuodelle.

Kuva 3. BKT:n ja julkisyhteisöjen rahoitusjäämän (% BKT:sta) muutosta koskevan ennustepoikkeaman välinen yhteys v. 1989–2017

Julkisen talouden rahoitusasemaa kuvaavan ennusteen osuvuus määräytyy osaltaan reaalitalouden ennusteen perusteella. Taulusta 1 nähdään, että vuosina 1989–2017 julkisen talouden rahoitusaseman muutosta (% BKT:sta) koskevat ennusteet ovat antaneet hieman toteutunutta kehitystä myönteisemmän kuvan, mikä selittyy osaksi vastaavansuuntaisella kokonaistuotannon kehitystä koskevalla ennustepoikkeamalla. Kuvassa 3 on tarkasteltu BKT:n % -muutosta (vaaka-akseli) ja julkisyhteisöjen rahoitusaseman (suhteessa BKT:hen) muutosta (pystyakseli) koskevien ennustevirheiden välillä ilmenevää yhteyttä. Yksinkertaisen regressiotarkastelun perusteella yhden prosenttiyksikön suuruinen ennustevirhe BKT:n kasvussa tuottaisi julkisen talouden rahoitusasemaan (suhteessa BKT:hen) noin 0,5 % -yksikön suuruisen virheen. Tämä tulos on yhdenmukainen joustoestimaattien kanssa, jotka kuvaavat julkisen talouden herkkyyttä taloudellisissa aktiviteetissa ilmeneville muutoksille.

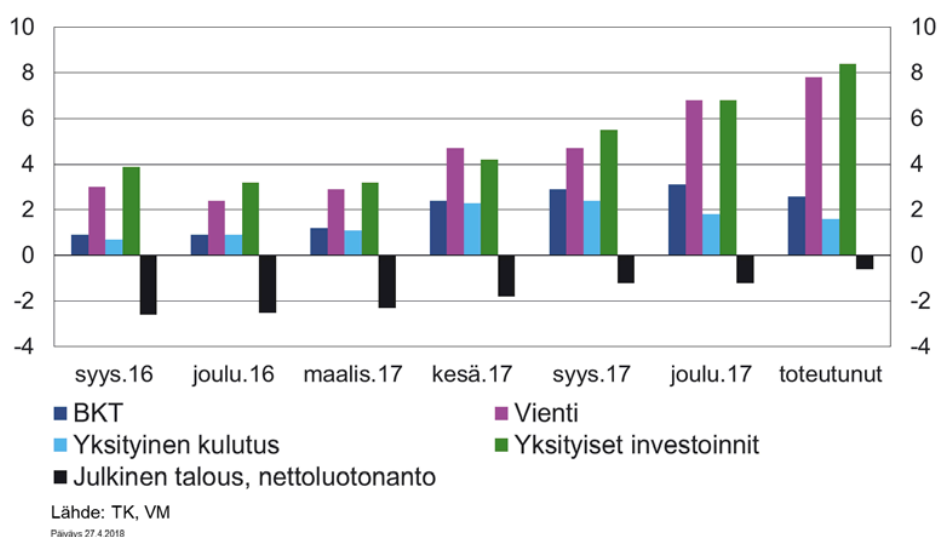
Taulu 1. Keskeisten muuttujien keskimääräiset ennustepoikkeamat 1989–2017 (syyskuussa vuonna t julkaistut ennusteet vuodelle t+1)

	Keskim. kasvu 1989-2017	Keskim. ennustepoikkeama vuosina 1989-2017	Keski-poikkeama	Ennuste vuodelle 2017 syyskuussa 2016	Toteutunut	Ennustepoikkeama
BKT	1,8	0,6	2,1	0,9	2,6	-1,7
Kulutus	1,7	-0,2	1,4	0,1	1,5	-1,4
Yksityinen kulutus	1,9	0,1	1,7	0,7	1,6	-0,9
Julkinen kulutus	1,2	-0,8	1,2	-1,3	1,3	-2,6
Investoinnit	1,4	1,3	4,1	3,3	6,3	-3,0
Yksityiset investoinnit	1,5	1,8	5,0	3,9	8,4	-4,5
Julkiset investoinnit	1,2	-1,9	5,8	0,6	-2,9	3,5
Vienti	5,0	-0,2	4,6	3,0	7,8	-4,8
Tuonti	4,3	-0,4	4,4	2,9	3,5	-0,6
Työlliset	0,0	0,5	1,3	0,3	1,0	-0,7
Kuluttajahinnat	2,0	0,3	1,0	1,1	0,7	0,4
Työttömyysaste	.	0,0	1,0	8,8	8,6	0,2
Valtion rahoitusjäämä*	.	0,1	0,8	-2,8	-1,7	-1,1
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä**	.	0,4	1,5	-2,6	-0,6	-2,0

2 Vuotta 2017 koskeneiden ennusteiden osuuvuudesta

Taulussa 1 kuvataan vuoden 2017 budjetin pohjana olleen ennusteen osuuvuutta (Taloudellinen katsaus, syyskuu 2016). Tarkastelu kattaa ennusteen keskeisimmät muuttujat kuten mm. taloudelliseen aktiviteettiin vaikuttavat kysyntäerät, työllisyyden, työttömyyden ja inflaation. Tilastokeskus julkaisi maaliskuussa 2018 ensimmäisen alustavan arvion kansantalouden tilinpidon tiedoista liittyen kansantalouden kehitykseen vuonna 2017. Lopulliset tiedot saadaan vasta heinäkuussa vuonna 2019. Mainittuun ajankohtaan saakka käytössä olevat historiatiedot ovat viime vuoden osalta luonteeltaan ennakkollisia.

Kuva 4. Vuotta 2017 koskeneiden ennusteiden tarkentuminen

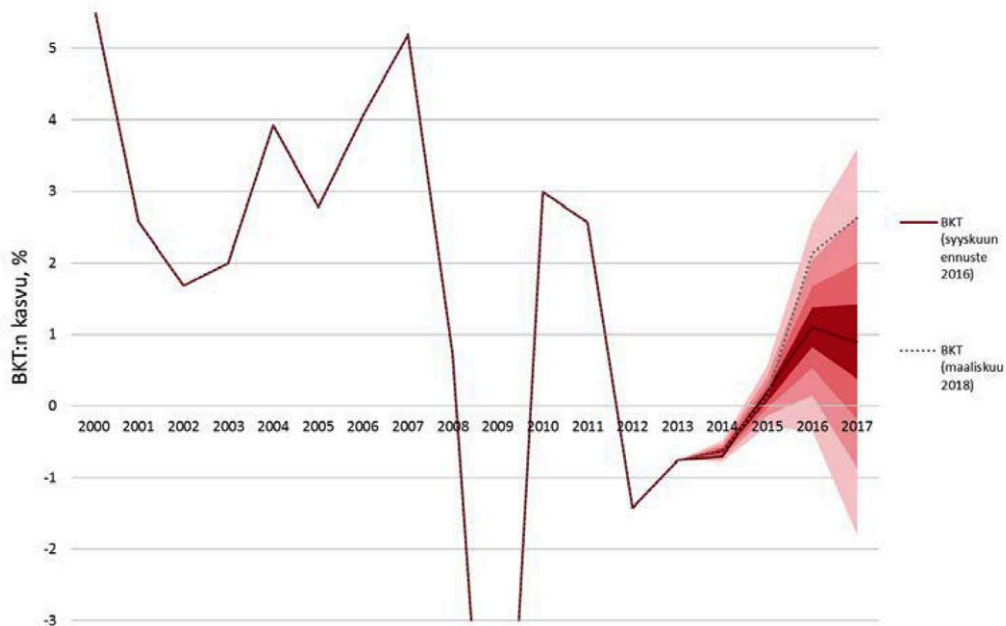
Syyskuussa 2016 ennustettiin vuoden 2017 bkt:n kasvuksi 0,9 % kun toteutunut kasvu oli maaliskuun 2018 tietojen perusteella 2,6 %. Kuten taulusta 1 nähdään, niin poikkeama Tilastokeskuksen alustavasta arviosta bkt:n kasvusta on keskimääräistä hivenen pienempi.

Sama pätee myös suurimpaan osaan kysyntäeriä, mutta tuonnin poikkeama jää huomattavasti keskimääräistä poikkeamaa pienemmäksi.

Syyskuun 2016 ennusteen jälkeen saatu informaatio alensi ensin joidenkin kysyntäerien kuten yksityisten investointien ennusteita alkuvuonna 2017. Selkeimmät merkit vuoden 2017 kasvun käynnistymisestä saatiin vasta kesällä. Sen jälkeen myös vuoden 2016 bkt:n kasvua on tarkistettu ylöspäin. Viimeisimmät ennusteet vuoden 2017 kasvusta osoittautuivat jo liian koviksi.

Kuvassa 5 nähdään, että vuoden 2017 bkt:n kasvu on syksyn 2016 ennusteen epävarmuutta kuvaavan viuhkan sisällä. Viuhkakuvio perustuu historiallisiin ennustepoikkeamiin vuosilta 1980 – 2016. Toteutunut kasvu vuodelle 2017 osuu ennusteen 60 % luottamusvälin sisään, eli ennustepoikkeama on hyvin lähellä keskimääräistä. Kuvaan 5 on myös lisätty epävarmuutta Tilastokeskuksen tilastojen päivittymiselle vuosille 2014 ja 2015. Nämä arviot perustuvat historiallisiin tilastojentarkentumisiin vuosilta 2011 – 2018.

Kuva 5. Syyskuun 2016 bkt:n ennuste vuodelle 2017 ja sen epävarmuutta kuvaava viuhka sekä toteutunut bkt.

Viuhkakuvio on laskettu bkt:n historiallisista ennustepoikkeamista vuosilta 1980-2016 vertaen syksyn ennusteita viimeisimpään julkaistuun tilastoon. Näin saatuja keskipoikkemia sovelletaan normaalijakaumaoletukseen, minkä avulla saadaan kuvassa 5 esitetyn kaltainen 80 % luottamusväli kuluvan ja tulevan vuoden ennusteille. On kuitenkin mahdollista, että toteutunut talouskasvu ei ole jakauman sisällä.

3 Kansainvälisen talouden ennustepoikkeama

Maailmantaloudessa tapahtui vuoden 2016 aikana käänne, jolloin talouskasvu kiihtyi kuuden vuoden hidastuvan kasvun trendin jälkeen. Tätä käännettä ei vielä syksyllä 2016 osattu ennakoida, mikä vaikutti keskeisiin globaalitalouden ennuste-eriin.

Syksyllä 2016 ennustettiin, että maailmankauppa kasvaisi vuonna 2017 3,2 %, kun toteutunut kasvu oli 4,7 %. Maailmankaupan kasvu kiihtyi nopeasti marraskuusta 2016 lähtien.

Euroalueen kasvun ennustettiin olevan 1,5 prosenttia v. 2017, kun toteutunut luku oli 2,4 %. Euroalueen kasvu kiihtyi maailmantalouden kasvun kiihtymisen myötä vuodesta 2016 lähtien.

Raakaöljyn (Brent-laatu) hinnan osalta ennustettiin 46,7 USD tynnyriltä vuonna 2017. Toteutunut hinta oli 54,8 USD/tynnyri. Öljytuottajamaiden järjestö OPEC päätti tuotannonrajoituksista marraskuussa 2016, minkä jälkeen öljyn hinta kääntyi selvästi nousevalle uralle.

Yhdysvaltain dollarin valuuttakurssin suhteessa euroon ennustettiin olevan v. 2017 keskimäärin 1,05 USD /EUR, kun toteutunut kurssi oli 1,15. Poliittinen epävarmuus USA:ssa sekä euroalueen myönteiset näkymät heikensivät dollaria suhteessa euroon.

Keskeisten teollisuuden raaka-aineiden (HWWI, 2015 = 100) indeksin ennustettiin olevan 95,0, kun toteutunut luku oli 114,5. Tässäkään ennuste-erässä ei osattu ennakoida maailmantalouden kasvun kiihtymistä, mikä lisäsi teollisuuden raaka-aineiden kysyntää.

4 Ulkomaankaupan ennustepoikkeama

Maailmantalouden suhdannevaihtelut heijastuvat viennin ja tuonnin kasvuun voimakkaasti. Ulkomaankaupan erien kasvuvauhdit vaihtelevat suhdanteissa keskimäärin huomattavasti BKT:n kasvuvauhtia enemmän. Noususuhdanteessa ulkomaankaupan kasvu on usein talouskasvua nopeampaa, matalasuhdanteessa taas hitaampaa.

Syksyllä 2016 viennin ennustettiin kasvavan 1,0 prosenttia kuluvana vuonna ja kiihtyvän vuonna 2017 kolmen prosentin kasvuun. Viennin kasvun taustalla v. 2016 nähtiin hintakilpailukyvyyn koheneminen ja Suomen tärkeimpien vientimaiden kohtuullinen talouskasvu. Vuosina 2017 ja 2018 viennin ennustettiin kasvavan nopeammin maailmankaupan kasvun mukana ja ennustejakson lopulla ennen kaikkea kehittyneiden maiden talouskasvun vetämänä. Kustannuskilpailukyvyyn parantumisen nähtiin lisäävän viennin kasvua ennustejaksolla.

Toisaalta syksyn 2016 ennusteessa Suomen vientiosuuksien menetyksen ennustettiin yhä jatkuvan ennustejaksolla. Vientiosuuksia ei kuitenkaan enää menetetty v. 2017 ennakoitua nopeammin kasvaneen viennin ansiosta. Lisäksi euroalueen talouskasvu osoittautui ennustettua paremmaksi – nopeimman kasvun aika ei ollutkaan vielä takanapäin.

Maailmankaupan toteutunut kasvu v. 2017 oli poikkeuksellisen vahvaa, 4,7 prosenttia ennustetun 3,2 prosentin sijaan. Myös Suomen vientimarkkinoiden kasvu oli selkeästi ennakoitua parempaa, sillä vientimarkkinoiden toteutunut kasvu oli 3,9 prosenttia. Näiden kansainvälisen talouden tekijöiden johdosta Suomen vienti oli selkeästi ennustettua 3 prosentin kasvua parempaa, kun vuoden 2017 toteutunut viennin kasvu oli 7,8 prosenttia. Ennustepoikkeama oli täten -4,8 prosenttiyksikköä. Vaikka ennustepoikkeama on merkittävä, on sitä hyvä suhteuttaa viennin kasvun äärihavaintoihin – esimerkiksi finanssikriisin seurauksena vienti putosi yli 20 prosenttia v. 2009.

Vuonna 2016 vienti taas kasvoi tämänhetkisten tietojen mukaan 3,5 prosentin vuosivauhdilla ennustetun 1,0 prosentin sijaan. Ennustepoikkeama vuodelle 2016 oli näin ollen -2,5 prosenttiyksikköä.

Ennusteeseen vaikuttaa sen laatimishetkellä saatavissa oleva aineisto. Vuoden 2015 tietojen tarkentuminen vaikutti vuoden 2016 lukuihin. Viimeisimmät saatavilla olevat vientitiedot vuodelle 2015 ovat muuttuneet jonkin verran ennusteen laadintahetkellä käytetyistä tiedoista. Tieto vuoden 2015 viennistä oli ennustetta tehdessä -0,2 prosenttia kun viimeimpien tietojen mukaan vienti kasvoikin 0,9 prosenttia.

Tuontitiedot tarkentuivat myös huomattavasti. Ennusteajankohtana käytettävissä ollut tuontitieto vuodelle 2015 kertoi, että tuonnin määrä nousi 1,9 prosenttia. Lopullisten tietojen mukana tuonti nousi 3,2 prosenttia. Vuoden 2016 osalta tuontitiedot sen sijaan muuttuivat vielä enemmän: ensimmäiset julkistetut tiedot viittasivat 2,5 prosentin nousuun, mutta tämänhetkiset tuontitiedot osoittavat tuonnin kasvaneen 5,7 prosenttia. Tarkentuminen ensimmäisen ja viimeisen tiedon välillä on 3,2 prosenttiyksikköä.

Vuodelle 2016 ennustettu tuonnin kasvu oli 2,0 prosenttia, joten ennustepoikkeama oli -3,7 prosenttiyksikköä. Tätä poikkeamaa selittää osin tietojen tarkentuminen, mutta myös loppuvuoden 2016 ennustettua suotuisampi tuontikehitys. Vuonna 2017 tuonti kasvoi tämänhetkisten tietojen mukaan 3,5 prosenttia, mikä oli enemmän kuin ennustettu 2,9 prosentin kasvu. Ennustepoikkeama tuonnin osalta oli siis vain -0,6 prosenttiyksikköä.

5 Yksityisen kulutuksen ennustepoikkeama

Yksityisen kulutuksen kasvun vaihtelu vuodesta toiseen on vähäistä ja siksi sitä koskevien ennusteiden osuvuus on pitkän aikavälin kehityksen perusteella ollut suhteellisen hyvä.

Vuoden 2017 talousarvioesityksen pohjana olevassa ennusteessa yksityisen kulutuksen määrän ennakoitiin lisääntyvän 0,7 % ja kotitalouksien reaalityulojen kasvun jäävän 0,7 prosenttiin. Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan yksityinen kulutus kasvoi kuitenkin viime vuonna 1,8 %. Kotitalouksien reaalityulot nousivat enemmän kuin ennakoitiin, sillä inflaatiokehitys jäi edelleen poikkeuksellisen hitaaksi.

Kotitalouksien käytettävissä olevat nimellistulot kehittyivät syksyllä 2016 hieman ennustettua paremmin. Ne kasvoivat ennakkotiedon mukaan 2,3 % kun ennuste oli 1,8 %. Merkittävimmän yksittäisen tuloerän muodostaa kotitalouksien saamat palkat. Vuonna 2017 työllisyys jatkoi kasvuaan odotettua nopeammin, minkä seurauksena palkkojen kasvu oli syksyllä 2016 ennakoitua nopeampaa. Palkat ja palkkiot kasvoivat viime vuonna 2,6 %, kun syksyllä 2016 niiden ennustettiin nousevan 0,8 %.

Kotitalouksien säästämisaste jatkoi supistumistaan vuonna 2017. Tilastokeskuksen tietojen mukaan säästämisaste oli -0,9 % vuonna 2017 kun syksyllä 2016 säästämisasteen ennakoitiin pysyvän -0,1 prosentissa. Ennustetta tehtäessä oletettiin kotitalouksien säästämisen pysyvän lähes muuttumattomana suhteessa vuoteen 2016, mutta jälkikäteen arvioituna myös vuoden 2016 arvio osoittautui liian korkeaksi.

Palkkojen kehityksen aliarvioiminen selittää suurimmalta osin yksityisen kulutuksen ennustepoikkeaman, mutta myös muutos kotitalouksien käyttäytymisessä säästämisasteen alhaisuuden kannalta on lähes yhtä merkittävä ennustepoikkeaman lähde.

6 Investointien ennustepoikkeama

Investoinnit ovat yksi talouden kokonaiskysynnän ja -tarjonnan nopeimmin muuttuvista eristä. Yksityiset investoinnit reagoivat vikkellästi suhdannetilanteeseen siten, että ne kasvavat ripeästi talouskasvun kiihtyessä ja kääntyvät jopa voimakkaaseen laskuun talouskasvun jarruttaessa, siksi ne muuttuvat vuosittain paljon enemmän kuin esimerkiksi bruttokansantuote. Historiallisesti niin yksityisten kuin julkistenkin investointien kasvun vaihtelu on ollut suurta. Keskihajonnalla mitattuna yksityiset investoinnit ovat vaihdelleet vuosina 1991-2017 noin 9 prosenttiyksiköllä ja julkiset investoinnit vastaavasti 6½:lla. Vuodesta 1991 vuoteen 2017 kokonaisinvestoinnit ovat supistuneet enimmillään 17 % v. 1991 ja kasvaneet enimmillään 12,5 % v. 1995. Tämä havainnollistaa hyvin investointien vuosittaisista vaihteluherkkyttä.

Syksyllä 2016 vuoden 2017 ennustetta tehtäessä valtiovarainministeriöllä oli käytössään vuoden 2016 kehityksestä vain ensimmäisen neljänneksen tiedot. Investointien ”perintö” (ts. investoinnit olisivat jääneet sille tasolle, millä ne olivat ensimmäisellä neljänneksellä) osoitti erittäin heikkoa kehitystä, jopa investointien supistumista edellisestä vuodesta. Vuonna 2016 oltiin vedenjakajalla ennusteita tehtäessä, sillä maailmantalouden näkyvät olivat heikentyneet. Lisäksi kansainvälinen investointikehitys, erityisesti Euroopassa, vaikutti tuolloin heikolta. Puhuttiin investointilamasta ja vuotta aiemmin oli perustettu Euroopan investointipankin (EIP) sisälle uusi strateginen investointirahasto (ESIR) paikkaamaan tätä ongelmaa.

Toisaalta tiedettiin muun muassa, että suunnitelmien mukaan Äänekosken biotuotetehtaan investoinnit toteutuisivat v. 2016, jonka vuoksi vuoden 2016 investointiennusteet pidettiin selvässä kasvussa. Yksinkertaistavan ja pelkistetyn ennustemallin mukaan investoinnit kasvaisivat myös v. 2017, koska kansantuotteen ennustettiin kasvavan tuolloin, vaikkakin vaatimattomasti, ja reaalikoron kääntyvän negatiiviseksi. Vuodelle 2017 arvioitiin siten hyvää yksityisten investointien kasvua, osin myös sitä syystä, ettei ollut varmuutta siitä, mille neljänneksille ja mille vuodelle Äänekosken suurhanke kirjataan kansantalouden tilinpidossa. Harvoin yksittäistä hanketta joudutaan miettimään investointiennustetta tehtäessä, mutta Suomen taloushistorian suurin hanke oli kuitenkin yksi tällainen paikka.

Tarkasteltaessa vuoden 2017 ennustepoikkeamaa keskeistä on Suomen talouskasvun nopea vauhdittuminen, jonka taustalla oli myös ennusteita parempi kansainvälinen kehitys. Talouden kasvu olikin lopulta paljon nopeampaa kuin vielä kesällä 2016 arvioitiin. Rakennusinvestointien arvioitiin osuvasti olevan voimakkaita v. 2017. Toisaalta investoinnit koneisiin, laitteisiin ja kuljetusvälineisiin arvioitiin huomattavasti alakanttiin samalla kun tilinpidon mukaan näyttäisi siltä, että Äänekosken tehtaalle investoidut koneet tilastoitiin osin vuoteen 2016 ja osin myös vuoteen 2017.

Investointiennuste on poikennut toteutuneesta keskimäärin noin viidellä prosenttiyksiköllä vuosina 1989 - 2016. Vuoden 2017 investointiennusteen virhe oli 3 prosenttiyksikköä. Siinä iso virhe, mutta kuitenkin selvästi keskimääräistä ennustevirhettä pienempi. Syksyn 2016 ennusteessa arvioitiin, että investoinnit kasvat v. 2017 yhteensä 3,3 %. Ennakkotiedon mukaan kasvu oli tätä huomattavasti nopeampaa eli 6,3 %. Yksityisten investointien arvioitiin kasvavan 3,9 %, kun toteutuma oli tätä huomattavasti suurempi 8,4 % ja julkisten investointien 0,6 %, kun toteutuma oli -2,9 %. Rakentamisen ennusteet (4,1 %) osuivat huomattavan paljon lähemmäs toteutuneita tasoja (5,1 %). Myös tutkimus- ja kehittämisinvestointien suunta osattiin arvioida oikein (ennuste 2,7 %), mutta taso arvioitiin liian matalaksi (toteutunut 4,3 %).

7 Tuotannon ennustepoikkeama

Koko talouden arvonlisäys kasvoi kolmatta vuotta peräkkäin v. 2017. Kasvuvauhti nopeutui runsaaseen kolmeen prosenttiin. Suurimpien toimialojen, teollisuuden ja palveluiden tuotannon kasvu nopeutui, kun taas alkutuotannon ja rakentamisen kasvuvauhti hidastui edellisestä vuodesta. Syyskuussa 2016 tehdyssä talousarvioennusteessa koko talouden arvonlisäyksen odotettiin lisääntyvän runsaan prosentin, joten ennustepoikkeama oli lähes kaksi prosenttiyksikköä. Kasvuvauhdin ennakoitiin aivan oikein nopeutuvan v. 2017, mutta kiihtyminen yllätti voimakkuudellaan. Tosin noususuhdanteen vahvuudesta saatiin varmempia viitteitä vasta kesäkuussa 2017 tarkasteluvuoden ensimmäisen neljännesvuositilinpäivän julkaisussa. Arvonlisäysennusteet tarkentuivat kohti vuoden 2017 toteutumaa ja viime vuoden lopussa kaikkien päätoimialojen ennusteet jopa ylittivät toteutuman muutamalla kymmenyksellä.

Teollisuustuotannon odotettiin lisääntyvän kuuden vuoden taantumien jälkeen v. 2017 varsin selvästi, lähes kaksi prosenttia ja kasvun nopeutuminen myös toteutui. Teollisuuden arvonlisäyksestä viedään ulkomaille runsaat 70 %, joten vientikysyntäennusteella on suuri paino teollisuustuotantoennusteessa. Syyskuussa 2016 maailmankaupalla mitaten vientikysynnän ennakoitiin lisääntyvän runsaat 3 % v. 2017. Suomalaisten vientiyriyten maailmanmarkkinaosuuden ennakoitiin jatkavan laskuaan kilpailukykyhaasteiden ja maailmankaupan rakennemuutoksen seurauksena, joten teollisuustuotannon ennakoitiin kasvavan vientikysyntää hitaammin, vajaat kaksi prosenttia. Ennustepoikkeama oli -1,9 %-yksikköä. Lisäksi Venäjän talouden ei ennakoitu kasvavan ja se on Suomen vientiteollisuudelle tärkeä markkina. Suomen vientikysyntä lisääntyi viime vuonna runsaat 4 %, kun mittarina käytetään maailmankaupan kasvua. Iso osa teollisuuden negatiivisesta ennustepoikkeamasta selittyy ennakoitua nopeammasta kansainvälisen talouden kehityksestä. Teollisuuden rakennemuutoksen hiipuminen osoittautui myös odotettua nopeammaksi, sillä mm. sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto kääntyi viime vuonna selvään kasvuun vastoin odotuksia. Lisäksi kotimarkkinakysynnän vahvuus kohensi teollisuuden kasvuedellytyksiä. Toisaalta, v. 2016 solmitun kilpailukyky sopimuksen odotettiin kohentavan vientiyriyten kustannuskilpailukykyä ja parantavan ulkomaankauppaa vasta keskipitkällä aikavälillä.

Rakentamisen tuotannon ennakoitiin säilyvän talouskasvun moottorina runsaan kolmen prosentin kasvulla ja odotukset kasvun vauhdittajasta osoittautuivat oikeaksi. Ennuste-poikkeama oli -1,3 %-yksikköä, kun toteutunut kasvu yllätti positiivisesti. Muutaman ison kasvukeskushankkeen vilkkaan vaiheen ajoittuminen juuri viime vuoteen yhdessä laaja-alaisen rakennustoiminnan myötä nostivat rakentamisen kasvun nopeammaksi kuin mihin syksyllä 2016 uskottiin.

Palvelutuotannon kasvuksi ennustettiin tasaisesti vajaata prosenttia, joka oli linjassa muun tarjonnan lisäyksen kanssa, ja kasvuvauhti myös osoittautui päätoimialoista hitaimmaksi. Palvelutuotannosta suurin osa menee yrityssektorin käyttöön. Koti- ja ulkomaanmarkkinoilla toimivien yritysten kohentunut suhdannetilanne nopeutti palvelujen arvonlisäyksen kasvua. Palvelutuotannon suhdanne osoittautui muiden päätoimialojen tavoin odottamattoman vahvaksi ja kasvuvauhti ylitti selvästi alan pitkän aikavälin keskikasvun. Ennuste-poikkeama oli -2 %-yksikköä. Myös kasvuperintö vahvistui ennusteen laatimisen jälkeen, sillä vuoden 2016 kasvuvauhtikin tuplaantui ennustetusta. Työllisyyden vahva kehitys viime vuonna kohensi palkansaajien ostovoimaa ja tukkukaupan tukemana koko kaupan arvonlisäys osoittautui selvästi odotettua paremmaksi. Myös julkisten palveluiden tuotanto pääsi kasvu-uralle jo v. 2016, toisin kuin odotettiin. Kaikista palveluista julkinen arvonlisäys vastaa lähes 27 prosenttia. Palveluiden osuus koko arvonlisäyksestä on lähes 70 %, joten toimialan kehitys määrää pitkälti koko arvonlisäyksen muutoksen.

8 Työllisyyden ennustepoikkeama

Työvoimaennuste perustuu työvoimatutkimuksen, työnvälitystilaston ja kansantalouden tilinpidon mukaiseen toteutuneeseen kehitykseen sekä bruttokansantuotteen ennustettuun kehitykseen. Ennustettavat muuttujat ovat työvoimatutkimuksen mukaiset työllisten ja työttömien määrät, sekä näistä johdettavat työllisyys-, työttömyys- ja työvoima-asteet. Syyskuun 2016 ennustetta tehtäessä tuoreimmat käytössä olleet tilastotiedot olivat työvoimatutkimuksessa ja työnvälitystilastossa 2016 kesäkuu, sekä kansantalouden tilinpidossa v. 2016 ensimmäinen neljännes.

Syksyllä 2016 ennustettiin työllisten määrän kasvavan 0,3 % vuonna 2017. Toteutunut työllisyyden kasvu oli 1,0 %. Työttömyysasteeksi ennustettiin tuolloin 8,8 %. Toteutunut työttömyysaste vuonna 2017 oli 8,6 %.

Työvoimatutkimuksen mukaan työllisyystilanteen pitkään jatkunut heikkeneminen oli pysähtynyt alkuvuonna 2016. Toteutuneiden työllisyys- ja BKT-tietojen perusteella oli nähtävissä, että työttömyys tulisi laskemaan v. 2016. Syksyn 2016 VM:n ennusteessa työllisten määrän arvioitiinkin nousevan ja työttömyysasteen laskevan 9,0 prosenttiin v. 2016.

VM:n ennusteessa BKT:n volyymin arvioitiin kasvavan 1,1 % v. 2016 ja 0,9 % v. 2017. Tämän suuruisen talouskasvun pitäisi regressioestimoinnin mukaan kasvattaa työllisten määrää alle puoli prosenttia v. 2017. Työllisyyden ennustettu kasvu oli siten uskottava suhteessa ennustettuun talouskasvuun.

Työttömien määrän voidaan yleisesti arvioida laskevan työllisyyden kasvaessa, mutta ei aivan samassa suhteessa. Tämä johtuu siitä, että työllisyyden parantuessa työvoiman ulkopuolelta siirtyy henkilöitä sekä työttömiksi että myös suoraan työllisiksi. Syksyn 2016 työvoimaennusteessa työttömien määrän ennustettiin laskevan hieman työllisten kasvua vähemmän, jonka seurauksena työttömyysasteen ennustettiin pienenevän 0,2 prosenttiyksikköä v. 2017. Työttömyysennuste oli siten uskottava suhteessa ennustettuun talouskasvuun ja ennustettuun työllisyyskehitykseen.

Työttömyysasteen ennusteessa on 0,2 prosenttiyksikön ennustepoikkeama toteutuneeseen nähden. Ennustepoikkeaman syynä on ennustettua selvästi nopeampi talouskasvu. Jos toteutunut 2,6 % BKT:n kasvu v. 2017 olisi kyetty ennustamaan oikein syksyllä 2016, olisi myös työllisyyden ennustettu kasvavan nopeammin ja työttömyysasteen laskevan enemmän.

Työttömyysasteen toteutunut lasku oli jälkikäteen arvioituna silti yllättävän hidasta suhteessa toteutuneeseen talouskasvuun, mikä näyttäisi ainakin osittain johtuneen piilotyöttömien aktivoitumisesta työttömiksi.

9 Inflaation ennustepoikkeama

Valtiovarainministeriön inflaatioennuste vuodelle 2017 oli syksyn 2016 ennusteessa 1,1 %. Toteutunut inflaatioluku kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna oli 0,7 %. Ennustepoikkeamaan vaikuttivat useat tekijät. Suurin yksittäinen ennustepoikkeamaan vaikuttava tekijä oli raakaöljyn maailmanmarkkinahinta, joka oli etenkin vuoden 2017 alussa selvästi odotettua kalliimpi. Todellinen inflaatio jäi kuitenkin ennustettua alhaisemmaksi, sillä elintarvikkeiden, tavaroiden ja palvelujen hintakehitys oli odotettua hitaampaa.

Inflaation ennustepoikkeamasta noin puolet selittyi elintarvikkeiden hintojen odotettua hitaammasta kehityksestä. Vuonna 2017 elintarvikkeiden hinnat nousivat 0,1 %. Ruoan maailmanmarkkinahinnat olivat kääntyneet nousuun, mutta nousun välittyminen kuluttajahintoihin oli Suomessa ennakoitua hitaampaa. Euroalueella elintarvikkeiden hinta nousi vuonna 2017 keskimäärin lähes kaksi prosenttia. Kotimaassa kilpailu pysyi suhteellisen kiireänä ja ansiotasoindeksin kehitys oli maltillinen.

Inflaatio oli myös ennakoitua hitaampi tavaroiden ja palvelujen hintojen kehitysten johdosta. Tavaroiden hinnat laskivat 0,8 % vuonna 2017. Lasku oli odotettu, mutta ennustettua suurempi. Myös palvelujen hintojen nousu jäi hieman ennakoitua hitaammaksi, mikä johtui muun muassa ansiotason heikosta noususta.

Suomen inflaatio jäi viime vuonna selvästi euroalueen keskiarvon alapuolelle. Euroalueen inflaatio oli viime vuonna 1,5 %. Suomen suhteellisen korkean hintatason ennakoitiinkin vuonna 2016 lähenevän euroalueen hintatasoa, mutta kehityksen voimakkuus oli mm. kilpailukykysovimuksen vuoksi haastavaa arvioida.

10 Julkisen talouden ennustepoikkeama

Julkisen talouden ennuste perustuu menneeseen kehitykseen, reaalityalouden ennusteisiin sekä ennusteajankohtana tiedossa oleviin päätösperäisiin toimiin. Julkisen talouden tila on pitkälti riippuvainen yleisestä talouskehityksestä, mutta kytkös on myös toisensuuntainen eli finanssipoliittiset toimet vaikuttavat kokonaistaloudelliseen aktiviteettiin ja yksityisen sektorin kehitykseen.

Tässä tarkastellaan julkisen talouden ja sen alasektoreiden rahoitusaseman ennusteita syyskuussa 2016 ja verrataan niitä tämän hetkiseen tietoon toteutuneesta rahoitusasemasta v. 2017.

BKT:n kasvu vuosina 2016 ja 2017 osoittautui selvästi paremmaksi kuin syksyllä 2016 ennustettiin. Samoin julkisyhteisöjen rahoitusasema toteutui ennustettua vahvempana molempina vuosina.

Taulu 2. BKT:n muutoksen sekä julkisyhteisöjen rahoitusaseman tarkentuminen

bkt:n muutos, %	2015	2016	2017
syyskuu 2016	0,2	1,1	0,9
huhtikuu 2018	0,1	2,1	2,6
ero, %-yksikköä		1,1	1,8
Julkisyhteisöjen rahoitusasema, % BKT:sta			
syyskuu 2016	-2,8	-2,4	-2,6
huhtikuu 2018	-2,8	-1,8	-0,6
ero, %-yksikköä		0,6	2,0

Valtion rahoitusasema v. 2017 oli ennakkotietojen mukaan 1,1 prosenttiyksikköä vahvempi kuin syksyllä 2016 ennakoitiin. Syksyn 2016 ennusteen jälkeen vuodelle 2017 annettiin kolme lisätalousarviota, joissa menoja lisättiin yhteensä 429 milj. euroa. Merkittävin yksittäinen tekijä ennustepoikkeaman taustalla oli makrotalouden ennusteen muutos. Ennustepoikkeamaa selittävät myös eräät vaikeasti ennustettavissa olevat taloustoimet, joissa oli poikkeuksellisen suurta vaihtelua, kuten maan nettomyynnit ja maksetut pääomansiirrot.

Valtion verotulot kasvoivat v. 2017 erityisen hyvin, vaikka verotusta kevennettiin merkittävästi. Suhdannevaihtelut heijastuvat selvimmin valtiontalouteen erityisesti verotulojen suuren suhdanneherkkyyden vuoksi. Vahva talouskasvu lisäsi valtion verotuloja, minkä lisäksi verotuloja kasvattivat kertaluonteiset tekijät, kuten poikkeuksellisen suuret yhteisöveron sekä perintö- ja lahjaveron tuotot.

Paikallishallinnon rahoitusasema v. 2017 on ennakkotietojen mukaan 0,3 prosenttiyksikköä vahvempi kuin syksyllä 2016 ennustettiin. Merkittävin tekijä ennustepoikkeaman taustalla on makrotalouden ennusteen muutos. Verotulot kehittyivät syksyllä 2016 arvioituun nähden huomattavasti paremmin taloudellisen tilanteen kohentumisen myötä. Lisäksi yhteisöveron tuotossa oli kertaluonteinen tekijä, jota ei voitu ennakoida vielä 2016 syksyllä.

Syksyllä 2016 laadittu paikallishallinnon kehitysarvio vuodelle 2017 oli painelaskelma, jossa ei ennakoitu tuolloin vielä täsmentymättömiä kuntien omia sopeutustoimia vuodelle 2017. Kunnat ja kuntayhtymät ovat ilmoittaneet säästäneensä v. 2017 n. 280 milj. henkilöstömenoissaan pääasiassa luonnollista poistumaa hyödyntäen sekä töitä uudelleen järjestäen ja tehostaen. Toisaalta ennusteessa huomioitua vaikutusarviota hallitusohjelman liitteen 6 toimista ja kilpailukykysovimuksen vuosityöajan pidennyksestä on laskettu niille syksyllä 2016 arvioiduista säästötavoitteista lähes vastaava määrä.

Työeläkelaitosten ylijäämä suhteessa BKT:hen oli v. 2017 0,9 %, kun se vielä v. 2009 oli vajaa kolme prosenttia. Ylijäämä on tällä vuosikymmenellä supistunut melko tasaista tahtia erityisesti eläkemenojen kasvun seurauksena. Lisäksi työeläkelaitosten käteistulot korkosi-

joituksista ovat supistuneet matalan korkotason takia. Eläkkeiden etukäteisrahas-toinnin ansiosta työeläkesektori on ollut historiassa voimakkaasti ylijäämäinen. Työeläkelaitosten ylijäämä v. 2017 oli 0,1 prosenttiyksikköä syksyn 2016 ennustetta suurempi. Ennustettua parempaa ylijäämää selittää odotettua pienemmät eläkemenot.

Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema oli v. 2017 0,3 % ylijäämäinen suhteessa BKT:hen. Vuonna 2017 muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusaseman kohenemiseen vaikutti vuoden 2016 alussa tehty yhden prosenttiyksikön korotus työttömyysvakuutusmaksuun sekä työttömyysturvamenojen kääntyminen selkeään laskuun työllisyystilanteen parantuessa. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema on yleensä lähellä tasapainoa, mutta työttömyysvakuutusrahaston suhdannepuskuri mahdollistaa rahoitusaseman pienen vastasyklisen vaihtelun. Syksyllä 2016 muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusaseman ennustettiin jäävän hieman alijäämäiseksi, mutta toteutunut rahoitusasema suhteessa BKT:hen oli 0,4 prosenttiyksikköä ennakoitua parempi. Merkittävää ennustepoikkeamaa selittää ensijaisesti selvästi odotettua pienemmäksi jääneet maksetut sosiaalietuudet- ja avustukset. Julkisen sektorin sisäiset tulonsiirrot valtiolta muille sosiaaliturvarahastoille olivat myös arvioitua suuremmat.

Valtionvelan ennuste pohjautuu suoraan valtion budjetin nettorahoitustarpeeseen ja siten ennusteessa käytetty velka-arvio on sama kuin budjetissa. Syyskuussa 2016 valtion velka v. 2017 suhteessa BKT:hen arvioitiin olevan 51,2 %. Valtion velkasuhde osoittautuikin selvästi tätä pienemmäksi, 47,3 prosentiksi. Eroon vaikutti odotettua pienempi velanotto vuoden 2016 lopussa. Vuoden 2017 velanotto oli pienempi erityisesti parantuneen taloustilanteen takia.

Julkisyhteisöjen velkaan luetaan myös paikallishallinnon ja sosiaaliturvarahastojen velat. Lisäksi näiden yksiköiden väliset velat netotetaan pois. Vuoden 2016 syksyllä julkisyhteisöjen velkasuhteeksi ennakoitiin 65,8 prosenttia. Toteutunut velkasuhde osoittautui 4,4 prosenttiyksikköä pienemmäksi, 61,4 prosentiksi. Tähän vaikutti valtionvelan jääminen pienemmäksi ja julkisyhteisöjen sisäisten velkojen kasvaminen. Bruttokansantuotteen nopeampi nimellinen kasvu supisti velkasuhdetta noin 1,7 prosenttiyksikköä.

Taulu 3. Julkisyhteisöjen rahoitusaseman tarkentuminen, % BKT:sta

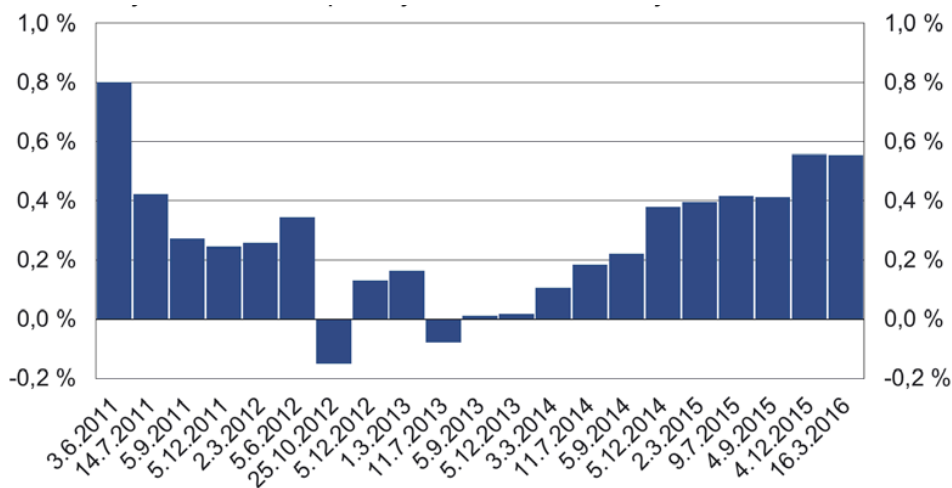
VALTION RAHOITUSASEMA, SYKSY 2016	-2,8
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,5
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,2
Muiden tekijöiden vaikutus	0,6
VALTION RAHOITUSASEMA, KEVÄT 2018	-1,7
PAIKALLISHALLINNON RAHOITUSASEMA, SYKSY 2016	-0,4
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,2
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,1
PAIKALLISHALLINNON RAHOITUSASEMA, KEVÄT 2018	-0,1
TYÖELÄKELAITOSTEN RAHOITUSASEMA, SYKSY 2016	0,8
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,2
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,2
TYÖELÄKELAITOSTEN RAHOITUSASEMA, KEVÄT 2018	0,9
MUIDEN SOSIAALITURVARAHASTOJEN RAHOITUSASEMA, SYKSY 2016	-0,1
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,3
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,0
MUIDEN SOSIAALITURVARAHASTOJEN RAHOITUSASEMA, KEVÄT 2018	0,3

11 Tilastojen tarkentumisesta

Useimmat ennusteen laadinnassa käytettävät tilastotiedot tarkentuvat ensimmäisen julkistuksen jälkeen. Tarkentumisella voi olla suuri vaikutus ennusteuraan, jos esi-merkiksi ensimmäisen tilastojulkistuksen kasvava trendi tarkentuukin seuraavissa julkistuksissa las-
kusuuntaiseksi.

Kuvasta 6 nähdään, kuinka yhden vuosineljänneksen bruttokansantuotteen muutos voi tarkentua peräkkäisissä Tilastokeskuksen julkistuksissa. Muutos on laskettu edel-
liseen nel-
jännekseen nähden kausitasoitettuun aikasarjasta. Ensimmäisessä julkis-
tuksessa 3.6.2011 BKT:n laskettiin kasvaneen vuoden 2011 1. neljänneksellä 0,8 % edellisestä neljänneksestä. Tämä arvio tarkentui välillä -0,2 prosenttiin, mutta on 16.3.2017 julkistuksessa palannut 0,6 prosenttiin ja oli pysynyt muuttumattomana myös 29.3. korjatussa julkistuksessa. Tilinpi-
don revisiot käytännössä loppuvat lopullisen vuositilinpidoon valmistumiseen, kolme vuot-
ta tarkasteluvuoden päättymisen jälkeen. Kausipuhdistukseen liittyvät pienet muutokset ovat kuitenkin edelleen mahdollisia.

Kuva 6. Vuoden 2011 1. neljänneksen bruttokansantuotteen muutoksen tarkentuminen neljännesvuositilinpidoon julkistuksissa.

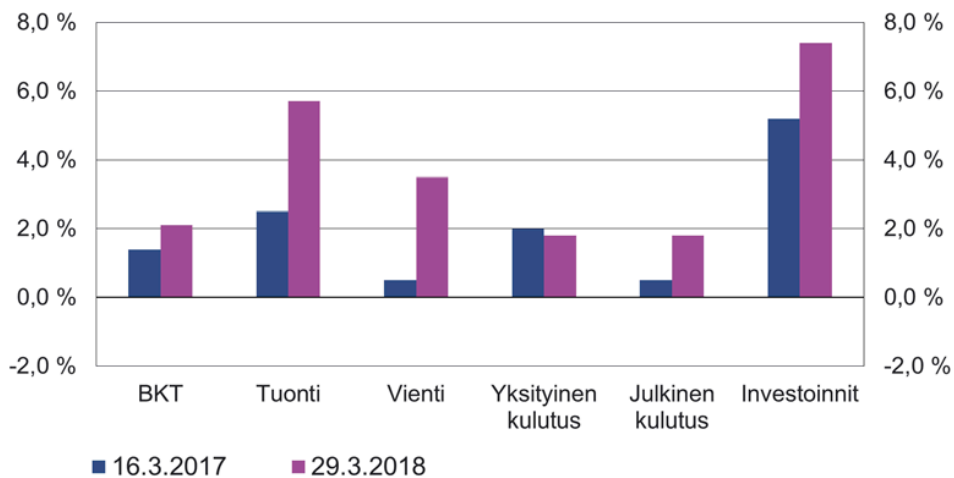
Lähde:TK
Päiväys: 27.4.2018

Viennin, tuonnin ja investointien tilastotiedot tarkentuvat yleensä vieläkin enemmän kuin bruttokansantuote, mikä hankaloittaa ennusteen lähtötilanteen arviointia näiden taloustoimien osalta. Kuvasta 7 nähdään, että vuoden 2016 viennin arvioitiin 1. julkistuksessa kasvaneen vain 0,6 %, mutta tietojen tarkentuessa selvisi että vienti olitkin kasvanut 3,5 %. Myös vuoden 2016 tuonnin kasvu tarkentui voimakkaasti ylöspäin.

Investointien arvioitiin 1. julkistuksessa kasvaneen 5 %, mutta tietojen tarkentuessa selvisi että investoinnit olivatkin kasvaneet 7,4 %.

Kansantalouden neljännesvuositilinpidoon kausitasoitettu bruttokansantuotteen muutokset tarkentuu keskimäärin 0,3 prosenttiyksikköä ensimmäisestä julkistuksesta. BKT:n vuositiedot ovat tarkentuneet keskimäärin 0,5 prosenttiyksikköä ensimmäisestä julkistuksesta vuosina 2005–2016.

Kuva 7. Vuoden 2017 volyymin muutokset 1. julkistuksessa ja vuosi sen jälkeen julkistetuissa tiedoissa

Lähde: TK, kansantalouden tilinpito
Päiväys: 20.4.2018

12 Lisätietoja

Taloudellinen katsaus, syksy 2016, <http://vm.fi/dms-portlet/document/0/445079>

Taloudellinen katsaus, kevät 2018, <http://vm.fi/julkaisu?pubid=25908>

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Snellmaninkatu 1 A

PL 28, 00023 VALTIOEUVESTO

Puhelin 0295 160 01

www.vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)

ISBN 978-952-251-950-4 (pdf)

Toukokuu 2018